

Аналіз тексту

УДК 821.161.2-93-343.09(477.83-25)

<https://doi.org/10.29038/2304-9383.2025-39.kra>

Ольга Кравець

Львівська казкарська традиція в постатях і текстах

Статтю присвячено дослідженню феномену *львівської казкарської традиції* через призму постатей відомих письменників та їхніх творів. Для літературознавчого аналізу обрано антологію «Казки Старого Лева» (2003) і збірку «Казки зі Львова» (1999) Ігоря Калинця, які є багатим джерелом для вивчення казки минулих епох, а також жанрово-стильової та поетико-наративної особливості сучасної казкотворчості. **Мета** цієї розвідки – впровадити в науковий літературознавчий дискурс жанроформу *авторської казки* як новий жанр дитячої літератури, розглядаючи її в контексті *нової казковості*. **Результати.** Дослідження жанроформи казки має теоретичні обґрунтування в літературознавчих працях О. Дибовської, Н. Горбач, О. Горбонос, В. Кизиловой, Г. Сабат, Н. Тихолоз та інших. Особливої уваги заслуговують найновіші дослідження В. Кизиловой, присвячені жанровому і тематичному розмаїттю сучасної української дитячої літератури. На думку дослідниці, «останні десятиліття тематичні групи авторської казки збагатилися новими текстами, де жанровий зміст зазнав змін, модифікацій у зв'язку із внутрішньо літературними й зовнішніми (історичними, соціальними, мистецькими) чинниками; з'явилися й нові тематичні напрями, до осмислення яких вдаються сучасні автори казок для дітей» (Кизилова, 2024: 167). **Дослідницька методика** використовує метод аналізу; застосовується також культурно-історичний, історико-літературний, описовий та контекстуальний методи дослідження. Синтез цього наукового інструментарію сприяє вивченню жанроформ дитячої літератури. **Науковою новизною** статті є спроба проаналізувати дитячі твори Ігоря Калинця як *авторську казку*, самобутню жанроформу в сучасній дитячій літературі. **Висновки.** Контекст львівської казки проілюстровано цікавими персоналіями, проаналізовано авторські казки Ігоря Калинця. У статті також простежується розвиток самої жанроформи казки від літературної (XIX – XX століття) до сучасної авторської казки на межі XX – XXI століть.

Ключові слова: авторська казка, жанроформа казки, жанрова система, Ігор Калинець, львівська казкарська традиція, міська казка, текст.

Вступ

Великий творчий досвід та багата літературна традиція, а також майстерно представлені інтерпретативні техніки сучасних

українських дитячих письменників – усе це формує та розвиває сучасне дитяче письменство. Воно відгукується на запити сучасного адресата – в дитячій літературі насамперед актуалізуються національні ідеї, а також суспільно-історична проблематика. Друга половина XX століття – початок XXI маркує дитячу літературу новими темами та проблематикою творів. На противагу попереднім історико-літературним епохам (а кожна мала свою відповідну тематику), сучасна дитяча література тематично не обмежує читача. Від національної ідеї до соціально-побутової проблематики – такою насправді широкою є палітра сучасного дитячого письменства. З появою нових тем та проблем, які активно порушуються в творах, водночас постає цікавий образ автора – дитячого письменника, здатного сприйняти виклики та запити сучасного читача: побачити світ очима дитини і саму дитину з її внутрішнім світом; обрати цікаву жанрову форму й майстерно впровадити її в жанрову систему сучасної дитячої літератури. Дитячі письменники пишуть у різних жанрах – від авторських казок до серії детективів, переповнених авантюрними пригодами. Аналізуючи стан сучасної української дитячої літератури, доходимо висновку, що, незважаючи на жанрове і тематичне різноманіття, найчастіше автори звертаються до жанроформи казки. Вона приваблює і багатьох літературознавців – маємо в цій царині чималий доробок. Казковому дискурсу присвячено монографії Н. Тихолоз «Казкотворчість Івана Франка (генологічні аспекти)» (2005), Г. Сабат «Казки Івана Франка: особливості поетики: *Коли ще звірі говорили*» (2006), В. Кизилової «Динаміка української літературної прозової казки» (2020) і найновіше дослідження цієї ж авторки «Феномен української казки» (2024). Літературознавчі праці О. Горбонос, Н. Горбач, кандидатська дисертація О. Дибовської «Українська літературна казка кінця XX – початку XIX століття: поетика хронотопу» (2021) та інші дослідження надають темі системності та актуальності.

Методи дослідження

У статті запропоновано дослідницьку методику, яка ґрунтується на використанні методу аналізу; застосовується також культурно-історичний, історико-літературний, описовий та контекстуальний методи дослідження. Синтез цього наукового інструментарію сприяє вивченню дитячої літератури.

Виклад основного матеріалу

Надзвичайно цікавим в контексті вивчення та дослідження жанрової системи дитячої літератури є феномен львівської казкарської традиції, яка продовжується у творах цілої когорти добре

знаних авторів – Юрія Винничука, Ігоря Калинця, Марії Людкевич, Марійки Підгірянки, Оксани Сенатович, Марії Чумарної та ін. Популяризації творів дитячих письменників сприяють численні львівські видавництва, особливо «Видавництво Старого Лева».

Львівські казкарі своєю численною громадою формують своєрідний «казкарський цех» зі своєю багатою колекцією казок. Серед них – великий Іван Франко (1856–1916), автор збірки казок «Коли ще звірі говорили», «Лис Микита», в якій використав фольклор різних народів; відомий поет, прозаїк та літературознавець Осип Маковей (1867–1925) із казкою «Пригоди Горобчика» (1922); авторка дитячих казок та легенд Катря Гриневичева (1875–1947); видатний український історик, дослідник стародавнього Львова Іван Крип'якевич (1886–1967). А особливо цікавим та значущим є те, що львівську казку творили казкарі різних національностей. Це і класик польської літератури Марія Конопніцька (1842–1910), польський письменник-гуморист Корнель Макушинський (1883–1953) та ін.

2003 року недавно створене «Видавництво Старого Лева» (ВСЛ) видало антологію львівської казки «Казки Старого Лева», зібравши в ній казкарів міста Лева з 19-го століття і до сьогодення. Згадане видання впізнаване серед книжкової продукції видавництва, воно адресоване широкій читацькій аудиторії. Видавці, добираючи авторів текстів (а їх зібралось чимало – 20), бажають своїм читачам «щасливої казкової подорожі» (Андрієвська, 2003: 6). Персоналії та твори розміщено за хронологічним принципом – від Івана Наумовича (1826–1891), – автора п'єс для дітей, байок та численних казок – до засновниці ВСЛ Мар'яни Савки, яка спеціально написала «Казки Старого Лева», яка стала титульною для антології львівських казок.

Антологію можна умовно розділити на дві частини – кожна по 10 авторів, доробок яких представлено одним або декількома творами. Казкотворчість Івана Франка, скажімо, проілюстровано добре знаним текстом – розважально-дидактичною казкою «Байка про байку» (1898). Відома франкознавиця Наталя Тихолоз у своїй праці «Казкотворчість Івана Франка» (генологічні аспекти)» зазначає: «Розважально-дидактичні казки з'явилися у творчості І. Франка переважно у 90-х роках – саме тоді, коли письменник став батьком» (Тихолоз, 2005: 95-96). Упродовж семи років, з 1891 по 1898 І. Франко написав понад двадцять казок, серед яких дитяча «класика» – твори, добре знані читачеві зі збірки «Коли ще звірі говорили»: «Лисичка і Журавель», «Лисичка-кума», «Фарбований Лис» та ін. й

усі маркуються як розважально-дидактичні. Франкові казки досі популярні – вони не втрачають своєї актуальності, часто потрапляють в шкільні читанки, їх залюбки читають діти. Отож, вважаємо, що вибір укладачів саме цього твору з великого Франкового доробку творів для дітей – жанроформи розважально-дидактичних казок – не випадковість, адже згадані «тексти є практичним втіленням теоретичних поглядів І. Франка на виховання дітей та лектуру для них» (Тихолоз, 2005: 96).

У першій частині антології вміщено казку «Близнята» Івана Липи (1865–1923), серед літературної спадщини якого чимало творів для дітей. «Казка про трьох братів і четверту сестричку Любку» відомого мовознавця та педагога Остапа Василенка (1867–1931) (писав під прибраним іменем, справжнє прізвище Макарушка) була єдиним його твором для дітей і друкувалась у добре знаному тогочасному журналі-двотижневику «Дзвінок». Казка Осипа Маковея «Пригоди Горобчика», окрім збірки «Казки Старого Лева», поміщена в антологію «Срібна книга казок. Українські літературні казки» (Львів, 1992). Цікавим також є казки відомого українського історика Івана Крип'якевича – маємо їх декілька – «Кіт і Миша», «Буряк і Соняшник», «Ведмідь», «Павук» – опубліковані свого часу на шпальтах журналу «Дзвінок», а також у збірнику «Дзвінок з минулого», упорядником якого був поет Володимир Лучук.

Класики польської літератури Марія Конопницька та Корнель Макушинський були тісно пов'язані зі Львовом – знаменита поетка останні роки життя мешкала у Львові, де і похована. Її творчість представлена скороченим варіантом казки «Як придворний літописець короля Лелітка розпізнав Весну» з книжки, яка здолала час – «Про краснолюdekів і сирітку Марисю». Польський письменник-гуморист Корнель Макушинський навчався у львівській гімназії імені Яна Длугоша, а згодом у Львівському університеті імені Яна Казимира. Казка «Швець Копитко і качур Кряк» зі збірки «Чудернацькі казки» у перекладі Лариси Андрієвської майстерно доповнює польський сегмент львівської казкарської традиції, додаючи різних сюжетних ситуацій та оригінальних персонажів у жанроформу львівської казки.

Жанроформу сучасної міської казки розвивають Юрій Винничук, Галина Крук, Мар'яна Савка та ін. Донедавна очолював львівський «казкарський цех» найповажніший за віком та різними титулами

львів'янин – поет Ігор Калинець (1939 – 2025)¹. На засланні почав писати твори для дітей: Калинцеві казки мають чітке призначення – реципієнтами є, насамперед, донька Звенислава, небожі Маркіян та Назар. Так з'явилися «Книжечка для Дзвінки», «Дівчинка і квіти», «Пан Ніхто». Пізніші казки, датовані 90-ми роками ХХ століття, теж мають свою адресатку – вони присвячені онучці Ганнусі. Йдеться про цикл «львівських»² казок «Таке собі», «Дурні казки» (1998), «Майже казки». 1999 року опубліковано найповнішу збірку казок І. Калинця «Казки зі Львова» (вид-во «Сполом») – «кожна казка циклу фокусує свою увагу на певному життєвому факті, події, які розгорнуті засобами казкової поетики» (Кизилова, 2023: 89).

В збірці-антології «Казки Старого Лева» поміщено три казки І. Калинця – «Скрипцьо та інші», «Капчики і Ваннух», «Хлопчик-Фігурка, який задоволений собою» (трохи казка). Усі вони передруковані зі збірки «Казки зі Львова», усі з різних казкових циклів. «Скрипцьо та інші» належить «Дурних казок», «Капчики і Ваннух» до «Таке собі», а «Хлопчик-Фігурка» до циклу «Довгі казки». І самі назви казок, і цикли, в яких вони поміщені, свідчать про неабиякий талант письменника. Про це цікаво зазначає відома дослідниця В. Кизилова: «Специфічні особливості художньої творчості для дітей, зумовлені, з одного боку, дитиною та її природою, з іншого – особливим хистом письменника. Категорія «дитинство» – це той важливий концепт, що ідентифікує письменника на теренах літератури для дітей» (Кизилова, 2015: 9). Її узагальнений образ дитячого письменника особливо пасує Ігореві Калинцеві як одному із найяскравіших представників львівської казкарської традиції, тексти якого наповнені глибокими філософськими сенсами. Авторські казки І. Калинця належать, як це прийнято маркувати в дискурсі дитячої літератури, до творів з подвійною адресацією – вони цікаві для прочитання і дитячій, і дорослій аудиторії. Усі адресати, читаючи твори письменника, матимуть неабияке задоволення. Зовсім не дивує і те, що дослідниця надає сучасному письменнику особливої надважливої функції, він стає справжнім гуру: «Автор твору для дітей виступає своєрідним

¹ Ігор Калинець – один із найвідоміших поетів-шістдесятників, активний громадський діяч. Його твори перекладені багатьма мовами. За свої переконання за радянських часів був репресований, з 1972 до 1981 року перебував в ув'язненні та на засланні. Автор 17 поетичних збірок, лауреат Шевченківської премії та різних міжнародних премій.

² Маркуємо згадані казки за місцем створення та приналежністю до львівської казкарської традиції.

транслятором інформації, поведінкових моделей, світоглядних орієнтирів і водночас каталізатором дитячої свідомості, а його книга – канал, засобами якого читач отримує інформацію, індикатор розвитку особистості, її естетичної й емоційної сфери» (Кизилова, 2015: 9).

У казках Ігоря Калинця натрапляємо на цікавий авторський задум – поєднання реалістичного та казкового. Воно майстерно переплітається, створюючи авторський хронотоп, який є справжньою привабою казкотворчості письменника. Ігор Калинець комфортно почував себе в сучасному казковому дискурсі, майстерно працював над динамікою самого сюжету і, водночас, ретельно відшліфовував деталі, якими наповнював структуру своїх творів. Часто натрапляємо на олюднені предмети або ж речі – до прикладу, антропоморфні персонажі – Скрипцьо з Ринку, Скрегітка з Вірменської, Рипуньо з Руської (усі з казки «Скрипцьо та інші») чи той, що мешкає у ванні (казка «Капчики і Ваннух»). Усі вони діють в парі з людиною – новий мер міста (мається на увазі Львова. – *О. К.*) пан Оливняк, дівчинка Ганнуся та ін. Письменник не гнався за великою кількістю персонажів та нагромадженням сюжетних ліній, його авторська модель досить стримана. Дія відбувається у Львові – топос міста відіграє чільну роль в моделюванні його казкового сюжету, Ігор Калинець акцентує на міському колориті, неповторності Львова, львівської гвари, його славній минувшині. В Калинцевій міській казці бачимо особливості казкотворчості кінця ХХ – початку ХХІ століття. Індивідуальна авторська модель має впізнавану манеру та стиль написання твору, сповідує авторську життєву філософію.

У виборі тематики творів Ігор Калинець пропонував малому читачеві широкий спектр різноманітних мотивів. Дотепними й оригінальними є так звані «Дурні казки» львівського казкаря. Кумедні персонажі Скрипцьо, що живе в щілині від ключа; пан Парасольцьо з усією своєю парасолевою родиною – ближчих і дальших кривних. Автор вміло акцентує та виділяє львівські традиції, гарно підкреслює красу міського організму.

Натрапляємо і на цікаві парафрази відомих казкових мотивів. Казки та бувальщини письменника мають дуже сильний виховний момент (виховна функція одна з найважливіших в дитячій літературі. – *О. К.*), його тексти містять складні чужомовні слова, автор опрацьовує різноманітні мовні ситуації, аби читач краще міг засвоїти й зрозуміти зміст запозичення. Усі ці елементи Калинцевої казки із

багатим змістом та незвичайними образами водночас сприяють вивченню багатства рідної мови з її чарівною мелодикою. Особливо вартісним є синонімічний ряд, який так майстерно підібрав автор в казці «Скрипцьо та інші»: *«О, який був чудовий час, коли не було оливи в місті і всі брами і двері рипіли, скреготали, зойкали, скимліли гарчали, пищали, шкребли, шурготіли, хрипіли...»* (Калинець, 2003: 156). Письменник має притаманні його авторському письму наративні маркери – практикує «введення фрагментів іншого жанру, що доповнюють основний зміст» (Кизилова, 2015: 75). Невипадково впроваджує в казку віршовані фрагменти (зачин або кінцівка), а, скажімо, в «Книжечці для Дзвінки» віршована форма домінує. Автор разом зі своїм читачем дивується-любується речам, на перший погляд, зовсім звичним. Це – стежечка, хмара, грім, блискавка, павутинка, зірка... В його казках вони набувають різних чарівних образів, є алюзією на відомі казкові мотиви: веселка міряє золотий черевичок:

*Дорогою перестрів її
князенко соняшник
із золотим черевичком у руці.
Поміряла веселка – якраз на ніжку!
От вони й побралися!* (Калинець, 1999: 8).

Або ж мотив дзеркала, знаний з казки «Білосніжка та семеро гномів»:

*Зблисне на мить світлом – зазирне:
– Хто на світі найгарніший?
– Ви, Ваша темність, відкаже дзеркало похапцем.
Заспокоїться королева на часину.
Сказано, писана красуня* (Калинець, 1999: 7).

Цікавим композиційно й тематично є поетичний цикл «Пісні калинової сопілки». Кожна казка – це один із символів України або ж відома постать з української історії. Тут згадуються гетьмани, князі, національні герої, автор оповідає про визначні міста Галицько-Волинського князівства – Галич, Львів і столицю України Київ.

«Дівчинка і квіти» – це барвіста розповідь різних квітів, яку автор-натор почув у День квітів і записав для малої дівчинки: *«Я жив далеко від рідного краю, від рідного міста. І була в мене єдина радість – невеличка грядка квітів. Щодень я милувався нею, спостерігав, як поспішають квіти вибувати за коротке північне літо,*

зацвісти і дати насіння» (Калинець, 1999: 34) Квіти мандрують різними країнами і так знайомлять дітей із великим світом, який називається Земля, красою природи, її дрібними створіннями. У звичних, на перший погляд, казках міститься майстерна оповідь із сильними виховними моментами – тут і любов до своєї батьківщини, і мала людина зі своїми проблемами та стражданнями, і бажання пізнати світ. Окрім різноманітних квітів, які творять канву твору, виступають і додаткові образи. Це – Мудра Сова, незмінна постать багатьох дитячих казок; Вітрик, який бавиться з Кульбабкою; маленька зелена Жабка, Соловейко, Горобець-Цвіркунець, Дівчинка. Ці та інші казкові персонажі є своєрідним протиставленням світові квітів, часто саме додаткові образи застерігають квіти від необдуманих вчинків, а навіть і виховують їх, вчать як себе поводити. Скажімо, Соловейко з казки *«Про те, як дівчинка намалювала портрет рожевої півонії червоним фломайстром»* відстоює свої почуття до Троянди, незважаючи на егоїстичні й зухвалі розмови Півонії, яка хотіла бути королевою квітів: *«Дякую за милість, – сказав Соловейко, – будь собі королевою, скільки завгодно: і першою, і останньою. Але я співатиму тільки для Троянди, бо кохаю її. І кохаю не за те, що вона королева, а за те, що вона прекрасна квітка. І кохатиму її навіть тоді, коли стане простою квіткою. І я відмовлюся від свого титулу заслуженого артиста і буду простим Соловейком. І моя пісня від того гіршою не стане»* (Калинець, 1999: 63).

У циклі львівських казок *«Таке собі»* та *«Дурні казки»* Ігор Калинець майстерно вигадав казкові постаті та сюжети. У письменникових казках читач знайомиться зі столиком рококо (*«Столик рококо»*), повітряною кулькою з гарно намальованими устами (*«Повітряна кулька»*), молотком (*«Молоток, що став поетом»*), капчиками-зайчиками (*«Капчики і Ваннух»*). У казках присутні й інші персонажі, до яких найчастіше звертаються казкарі – ангелик і чортик, дівчинка, діти, їхні батьки.

Цикл *«Майже казки»* настроєво нагадує більше бувальщини, аніж казку, І. Калинець уже самою назвою давав зрозуміти, що матимемо щось зовсім інше, не подібне на його попередні твори. Казкар вибирав добре знані кожному львів'янину локації – вулиці Пекарську, Галицьку, площу Ринок. Часто казки творяться довкола звичайних, на перший погляд, людей: молодий пекар з вулиці Пекарської, молоденька черниця сестричка Теофіля, убогий скрипаль Модест Березинський.

Зворушливою є бувальщина «Вуличний музика» з циклу «Майже казка». Таким маркуванням жанру (можемо трактувати його як певну модифікацію жанроформи казки. – О. К.) Ігор Калинець в дихотомії реалістичне / казкове надав перевагу саме реалістичному. *«Сестричка Теофіля, молоденька монахиня, проходячи Галицькою вулицею, зупинилася біля старого скрипаля. Скрипка його не слухала – вона рипіла, деренчала... Та все-таки можна було впізнати мелодію Шуберта «Аве Марія», яку дуже любила сестра Теофіля. Сумно їй від незграбної музики і від убогого скрипаля. Поклала до капелюха на хіднику все, що мала у гаманці, і, відходячи, просила у Бога милосердя для жебрака»* (Калинець, 1999: 115). Черниця була зворушена хворобливим виглядом старого музиканта – пальці його вже не слухали, а люди минали байдуже. Якось, за дорученням старшої монахині, сестричка Теофіля довідалася трагічну історію життя Модеста Березинського. Музикант зі славним минулим відбув десятилітню сибірську каторгу, де й заробив хворобу пальців. Не мав грошей, ані житла, отож мусив жебракувати й жити на вулиці. Щира молитва усього чернечого згромадження й добрий ангел сестри Теофілі допомогли статися справжнісінькому чудові – *«...музикант випустив із скарлючених пальців скрипку – хтось невидимий грав на ній. Скрипка одзивалася сама. Перехожі, зазвичай байдужі, на хвилину здивовано завмерли»* (Калинець, 1999: 118). Таким тут є і сам автор – чулий до людської біди й несправедливості, наскрізь гуманний.

Завершують львівський цикл казок «Довгі казки» – їх лише три, за обсягом вони дійсно найдовші в доробку автора. Це – «Королівна і граф Мурмирчинський», «Хлопчик-Фігурка, який задоволений собою» (трохи казка) та «Пан Ніхто» (окреме видання у стрийському видавництві «Щедрик», 1994). Цікавим, на нашу думку, є авторське маркування «Хлопчика-Фігурки» – письменник наближає свого адресата до казкової жанроформи але, вочевидь, Калинцева казка відрізнятиметься від класичного жанру. Маємо цікаву самотутню авторську казку – окрему жанроформу, притаманну сучасній дитячій літературі, продукт *нової казковості*¹, яку трактуємо «як жанрову одиницю в сучасному естетичному просторі» (Кизилова, 2015: 56). Подібні думки натрапляємо в працях інших літературознавців – «деякі з дослідників їх (казки. – О. К.) диференціюють, називаючи

¹ Нова казковість – термін, запозичений з хорватського літературознавства. Саме через таку призму вивчається сучасна казкотворчість.

авторською казку з абсолютно оригінальним сюжетом, який не має нічого спільного з фольклорними мотивами чи стилізацією під народний твір» (Горбач, 2016: 39).

Сюжет *трохи казки* «Хлопчик-Фігурка, який задоволений собою» сфокусований довкола протогогероїв – дівчинки Ганнусі (письменник називає головну героїну іменем своєї онуки) та загадкового Ха-еФ-а – Хлопчика-Фігурку, якого дівчинка намалювала на вікні трамваю «*Ось закінчена картинка: намальована людинка*» (Калинець, 2003: 165). За авторським задумом, відбувається оживлення малюнка – перед читачем постає таємничий Ха-еФ, який потрапляє в Ганнусин дім. Саме тут він засвідчує свій неабиякий письменницький хист – пише в Ганнусиному зошиті свою автобіографію, чим дуже лякає дівчинку: «*Вона вважала, що він ні писати, ні читати не вміє. Адже його цьому ніхто не вчив*» (Калинець, 2003: 169). Ігор Калинець устами протогогероя пояснює значення слова *автобіографія*, робить це дуже цікаво і вправно, а для подальшого вжитку обирає український відповідник *життєпис*. Автор вдається до цікавої техніки побудови казкового сюжету – маємо «фрагмент жанру в іншому жанрі» (Кизилова, 2020: 89). Вставна історія (в даному контексті оповідання, які пише Ха-еФ) наповнює казку оригінальною композиційною структурою, має пізнавальний характер. Саме з такого вставного тексту дізнаємось про протогогероя – автор в цих частинах казки надає Хлопчикові-Фігурці чільної ролі.

Письменник впроваджує в сюжет своєї казки художню функцію сну – тричі (саме така повторюваність дії притаманна казковому жанру) Хлопчик-Фігурка пише в різних учнівських зошитах свій життєпис (а він, за авторським задумом, історичний, пригодницький, географічний і фантастичний, адже оповідає про вигадану далеку планету Хвігурію), тричі вчителька хвалить учнів за чудово написаний твір. У фольклорній казці мотив присутності загадкової особи супроводжується перетвореннями, але Ігор Калинець цього не практикував – Хлопчик-Фігурка залюбки спілкується з дітьми, не затаює того, що саме він – автор гарних оповідань, які раптом постали в їхніх шкільних зошитах. Автор майстерно поміщає свого вигаданого персонажа в реальний світ учнів львівської школи – Ганнуса, Соломійка, Богданко, вчителька – усі знайомляться з Ха-еФом. Письменник наділяє протогогероя вмінням говорити, писати, обстоювати свою думку – усім цим Хлопчик-Фігурка вміло

користується, завдяки цим поведінковим дескрипціям вдало вписується в контекст авторської казки.

Наукова новизна

Проаналізовано із залученням ілюстративного матеріалу авторські казки Ігоря Калинця як самобутню жанроформу сучасної дитячої літератури. Жанр авторської казки досліджується в контексті *нової казковості*, яку вважаємо цікавою і для подальших наукових студій.

Висновки

Ігор Калинець міксує казкові елементи з реальністю – таке майстерне поєднання дійсності та казковості простежується і на композиційному рівні твору, і в сюжеті, вигаданих/реальних персонажах та хронотопі. Львівська казкарська традиція за останні два століття продемонструвала багатство творчого методу, тематичності творів, майстерного застосування художніх засобів і творення оригінальних літературних образів. Львівська казкотворчість на межі століть впроваджує в сучасну українську дитячу літературу нову тематику та проблематику – в ній активно актуалізується національна ідея, провідною стає і морально-етична візія твору та його виховна функція. Жанрформу авторської казки творив Ігор Калинець своєю багатою колекцією персонажів, сюжетів та неймовірною манерою творчого письма.

Література

- Андрієвська, Л. (2003). Місто Левів і Казкарів. *Казки Старого Лева* / упоряд. Л. Андрієвська. Львів, Видавництво Старого Лева, 2003, 5–6.
- Горбач, Н. (2016). Жанр авторської казки в українській дитячій літературі: витоки та перспективи. *Науковий вісник Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки*. Педагогічні науки, вип. 1, 39–44.
- Калинець, І. (1999). Вуличний музика. *Казки зі Львова*. Львів, Сполом, 115–118.
- Калинець, І. (1999). Дівчинка і квіти. *Казки зі Львова*. Львів, Сполом, 43–45.
- Калинець, І. (1999). Книжечка для Дзвінки. *Казки зі Львова*. Львів, Сполом, 7–8.
- Калинець, І. (2003). Скрипцьо та інші. *Казки Старого Лева*. Львів, Видавництво Старого Лева, 156–159.
- Калинець, І. (2003). Хлопчик-Фігурка. *Казки Старого Лева*. Львів, Видавництво Старого Лева, 165–182.
- Кизилова, В. (2020). *Динаміка української літературної прозової казки: [монографія]*. Київ, Талком. 211 с.
- Кизилова, В. (2023). Казковий цикл у новітній українській літературі для дітей та юнацтва: тематичний вимір. *Література в мультикультурному дискурсі: збірник матеріалів Всеукраїнської наукової конференції* / за заг. ред. О. Крижановської. Полтава, ДЗ «Луганський національний університет імені Тараса Шевченка», 88–92.

- Кизилова, В. (2015). *Українська література для дітей та юнацтва: новітній дискурс* : [навчально-методичний посібник для студ. вищих навч. закл.] Старобільськ, ДЗ «Луганський національний університет імені Тараса Шевченка». 236 с.
- Кизилова, В. (2024). *Феномен української казки*: [навч. посіб. для студ. закл. вищої освіти] Полтава, Держ. закл. «Луган. нац. у-т імені Тараса Шевченка», 2024. 215 с.
- Тихолоз, Н. (2006). *Казкотворчість Івана Франка (генологічні аспекти)* / Відп. ред. Є. К. Нахлік. Львів, Львівське відділення Інституту літератури ім. Т. Г. Шевченка НАН України. «Франкознавча серія», вип. 6, 2006. 316 с.

References

- Andriievskaya, L. (2003). Misto Leviv i Kazkariv [City of Lions and Storytellers]. Kazky Staroho Leva. Lviv: Vydavnytstvo Staroho Leva. 5–6. (in Ukrainian).
- Horbach, N. (2016). Zhanr avtorskoi kazky v ukrainskii dytiachii literaturi: vytyky ta perspektyvy [Genre of author tail in Ukrainian children's literature: sources and perspectives]. Naukovyi visnyk Shkhidnoievropeiskoho natsionalnoho universytetu imeni Lesi Ukrainky, 1, 39–44. (in Ukrainian).
- Kalynets, I. (1999). Divchynka i kvity [Girl and Flowers]. Kazky zi Lvova. Lviv: Vydavnytstvo Staroho Leva. 43–45. (in Ukrainian).
- Kalynets, I. (1999). Knyzhechka dlia Dzviniky [Little Book for Dzvinka]. Kazky zi Lvova. Lviv: Vydavnytstvo Staroho Leva. 7–8. (in Ukrainian).
- Kalynets, I. (2003). Skryptso ta inshi [Skryptsy and Others]. Kazky Staroho Leva. Lviv: Vydavnytstvo Staroho Leva. 156–159. (in Ukrainian).
- Kalynets, I. Khlopchyk-Figurka [Boy-Figure]. Kazky Staroho Leva. Lviv: Vydavnytstvo Staroho Leva. 165 – 182.
- Kyzylova, V. (2020). *Dynamika ukrainskoi literaturnoi prozovoi kazky* [Dynamics of the Ukrainian Literary Prose Tale]. Kyiv, Talkom, 211 s. (in Ukrainian).
- Kyzylova, V. (2023). Kazkovyi tsykl u novitnii ukrainskii literaturi dlia ditei ta yunatstva: tematychnyi vymir [Fairy tale cycle in modern Ukrainian literature for children and youth: thematic dimension]. *Literatura v multykulturnomu dyskursi: zbirnyk materialiv Vseukrainskoi naukovoï konferentsii*, 2023, 88–92. (in Ukrainian).
- Kyzylova, V. (2015). *Ukrainska literatura dlia ditei ta yunatstva: novitnii dyskurs: navchalno-metodychnyi posibnyk dlia stud. vyshchyykh navch. zakl.* [Ukrainian literature for children and youth: modern discourse: teaching and methodological manual for students of higher education]. Starobilsk, DZ «Luhanskyi natsionalnyi universytet imeni Tarasa Shevchenka», 236 s. (in Ukrainian).
- Kyzylova, V. (2024). *Fenomen ukrainskoi kazky: navch. posib. dlia stud. zakl. vyshchoi osvity* [The phenomenon of the Ukrainian fairy tale: teaching manual for students of higher education.] Poltava, Derzh. zakl. «Luhan. nats. u-t imeni Tarasa Shevchenka», 215 s. (in Ukrainian).

Tykholog, N. (2005). *Kazkotvorchist Ivana Franka (henolohichni aspekty)* [Fairy tale creation of Ivan Franko (genological aspects)]. Lviv, Lvivske viddilennia Instytutu literatury im. T. H. Shevchenka NAN Ukrainy. «Frankoznavcha serii», vyp. 6, 2006. 316 s. (in Ukrainian).

Olha Kravets'. Lviv's fairy tale tradition in figures and texts.

The article is devoted to the study of the phenomenon of the Lviv fairy tale tradition through the prism of the figures of famous writers and their works. The anthology "Tales of the Old Lion" (2003) and the collection "Tales from Lviv" (1999) by Igor Kalynets were selected for literary analysis. Both publications are a rich source for studying fairy tales of past eras, as well as the genre-stylistic and poetic-narrative features of modern fairy tale creation.

The purpose of this investigation is to introduce the genre form of the author's fairy tale into the scientific literary discourse as a new genre of children's literature, considering it in the context of new fairy tales. Results. The study of the genre form of the fairy tale has theoretical foundations in the literary works of O. Dybovska, N. Horbach, O. Gorbonos, V. Kyzylova, G. Sabat, N. Tykholog and others, whose works serve as a basis for scientific exploration. The latest studies by V. Kyzylova, devoted to the genre and thematic diversity of modern Ukrainian children's literature, deserve special attention.

According to the researcher, "in recent decades, the thematic groups of the author's fairy tale have been enriched with new texts, where the genre content has undergone changes, modifications in connection with internal literary and external (historical, social, artistic) factors; new thematic directions have also appeared, which modern authors of fairy tales for children resort to understanding" (Kyzylova, 2024: 167).

The research methodology uses the method of analysis; cultural-historical, historical-literary, descriptive and contextual research methods are also used. The synthesis of this scientific toolkit contributes to the study of genre forms of children's literature.

The scientific novelty of the article is an attempt to analyze children's works by Igor Kalynets as author's fairy tales, an original genre form in modern children's literature. **Conclusions.** The context of the Lviv fairy tale is illustrated by interesting personalities, and the author's fairy tales by Igor Kalynets are analyzed. The article also traces the development of the genre form of the fairy tale itself from the literary (XIX - XX centuries) to the modern author's fairy tale at the turn of the XX - XXI centuries.

Key words: author's fairy tale, genre form of fairy tale, genre system, Igor Kalynets, Lviv fairy tale tradition, urban fairy tale, text.

Кравець Ольга Яремівна – кандидат філологічних наук, доцент, докторантка катедри теорії літератури та порівняльного літературознавства Львівського національного університету імені Івана Франка, <https://orcid.org/0009-0001-1126-3493>; olhakravets@yahoo.com